Pierwsza Pielgrzymka Papieża Jana Pawła II

https://pierwszapielgrzymka.ipn.gov.pl/jp1/dokumenty/zagadnienia/71044,Analizy-podsumowania-oceny.html
24.04.2024, 11:57

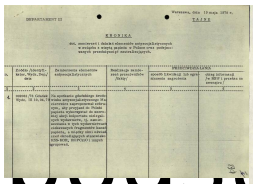

Kronika zamierzeń i działań elementów antysocjalistycznych w związku z wizytą papieża w Polsce oraz podejmowanych przedsięwzięć neutralizujących w okresie od 19 V do 10 VI 1979 r. IPN BU 0296/216 t.3, s.33-138, cały dokument w załączonym pliku .pdf

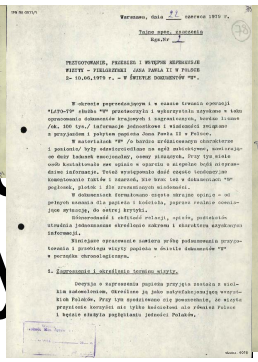

Przygotowanie przebiegu i wstępne reperkusje wizyty pielgrzymki Jana Pawła II w Polsce w dn. 2-10 VI 1979 r. – świetle dokumentów „W" [prelustracja korespondencji; tajne przeglądanie przesyłek krajowych i zagranicznych przez pracowników SB], dokument z 22 VI 1979 r. przygotowany przez Zespół Analiz Biura „W" MSW, IPN BU 0296/5, s.73-87, cały dokument w załączonym pliku .pdf

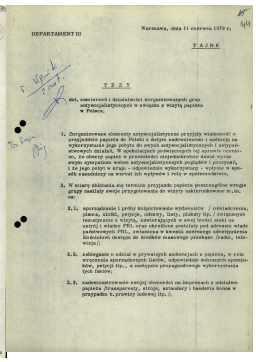

Tezy Departamentu III z dn. 11 VI 1979 r. dot. zamierzeń i działalności zorganizowanych grup antysocjalistycznych w związku z wizytą papieża w Polsce, IPN BU 0296/216 t.3, s.44-47, cały dokument w załączonym pliku .pdf

Przedsięwzięcie oceny

Przedsięwzięcie oceny wyprzedzone przez organa bezpieczeństwa PRL, z tekstem wprowadzającym Marka Dąbrowskiego, Archiwum PRL

Można powiedzieć, że dla kierujących aparatem bezpieczeństwa PRL i ówczesnych władz pielgrzymka papieska zakończyła się dużo później niż 10 czerwca. Po wyjeździe papieża nadszedł czas na analizy i wnioski. W resorcie spraw wewnętrznych podjęto się przygotowania podsumowania, które przybrało formę dokumentu zatytułowanego „Ocena działań resortu spraw

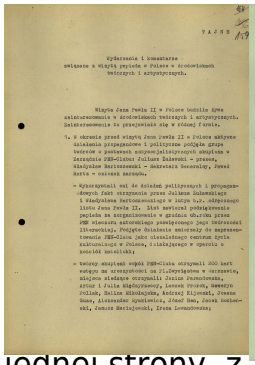

Wydarzenia i komentarze [brak daty]

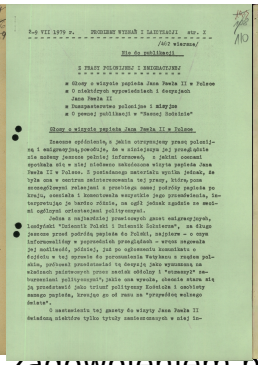

Fragment opracowania

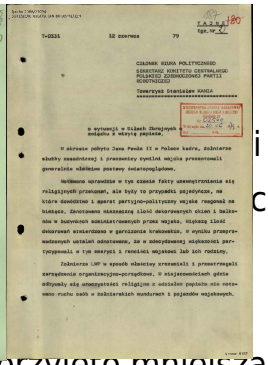

Informacja szefa WSW Czesława

jednej strony, z zadowoleniem przyjęto mniejszą, niż się spodziewano, ilość ekscesów na spotkaniach z

związane z wizytą papieża w Polsce w środowiskach twórczych i artystycznych, IPN BU 0296/216 t.3, s.159-167, cały dokument w załączonym pliku .pdf

Problemy wyznań i laicyzacji (2-9 VII 1979 r.) dot. reakcji w prasie polonijnej i emigracyjnej na wizytę Papieża, IPN BU 0713/178, s.110-114v, cały dokument w załączonym pliku .pdf

Kiszczaka do sekretarza generalnego PZPR Stanisława Kani z dn. 12 VI 1979 r. o sytuacji w Siłach Zbrojnych w związku z wizytą Papieża, IPN BU 2386/21094, s.187-189, cały dokument w załączonym pliku .pdf

[illegible] oraz niektóre pozytywne komentarze dostojników kościelnych, dziennikarzy i zagranicznych dyplomatów. Z drugiej strony nie sposób było nie zauważyć, że wizyta papieża wzmogła nastroje opozycyjne i antysocjalistyczne.

Komuniści w czasach Polski Ludowej prowadzili swoistą grę z Kościołem, co dobrze widać we wnioskach z pielgrzymki. Zwracano uwagę na [...] hierarchią i kier[...]ać [...] wnioski z pracy [...]bec „zorganizowanych grup antysocjalistycznych", czyli działaczy i sympatyków opozycji demokratycznej i niepodległościowej.

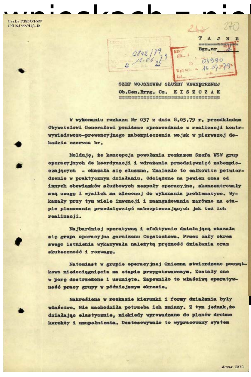

Raport kierownika Grupy Operacyjnej Szefostwa WSW - płka M. Łoskota do szefa Wojskowej Służby Wewnętrznej - gen. Cz. Kiszczaka z dn. 15 VI 1979 r. zawierające sprawozdanie z realizacji kontrwywiadowczo-prewencyjnego zabezpieczenia wojsk w pierwszej połowie czerwca 1979 r. [w związku z wizytą Papieża w 1979 r.] z załącznikami, IPN BU 2386/21087, s. 270-278, cały dokument w załączonym pliku .pdf

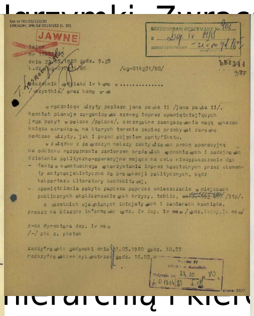

Szyfrogram Departamentu IV MSW do Komend wojewódzkich MO z dn. 21 V 1980 r. podpisany przez płka Zenona Płatka dot. przeciwdziałania inicjatywom Kościoła w związku z upamiętnieniem rocznicy I pielgrzymki papieskiej, IPN Sz 00103/152 t. 30, s. 377; dokument w załączonym pliku .pdf

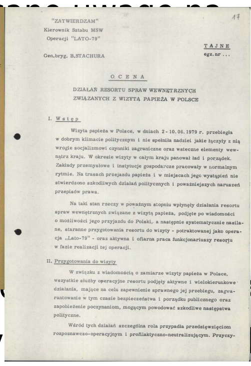

Ocena działań resortu spraw wewnętrznych związanych z wizytą Papieża w Polsce, IPN BU 1585/2974, s.17-55, cały dokument w załączonym pliku .pdf

Aktywność opozycji była skrupulatnie śledzona przez analityków resortowych. Ciekawym dokumentem jest „Kronika zamierzeń i działań elementów antysocjalistycznych w związku z wizytą papieża w Polsce oraz podejmowanych działań neutralizujących w okresie od 19 maja do 10 czerwca 1979 r.". Widać tu, jak Służba Bezpieczeństwa pieczołowicie odnotowywała wszelkie przejawy działalności antysocjalistycznej, kolportowanie nielegalnych treści, niewygodne dla władzy komentarze i wypowiedzi.

Informacje zebrane w „Kronice" i szeregu innych dokumentów informacyjnych i operacyjnych, pozwoliły komunistom na przygotowanie bardziej ogólnych wniosków i konkluzji. Tuż po zakończeniu pielgrzymki, 11 czerwca 1979 r., w Departamencie III SB opracowano dokument „Tezy zamierzeń i

działalności zorganizowanych grup antysocjalistycznych w związku z wizytą papieża w Polsce”. Z niepokojem zauważono, że „elementy antysocjalistyczne przyjęły wiadomość o przyjeździe papieża do Polski z dużym zadowoleniem i nadzieją na wykorzystanie jego pobytu do swych antysocjalistycznych i antypaństwowych działań”. Następnie autorzy dokumentu wyliczają, jak w miarę trwania wizyty nasilała się aktywność opozycjonistów, kolportowanie i eksponowanie nielegalnych treści oraz jakie działania w odpowiedzi na to podejmował resort. Szczególną uwagę zwracają na osoby i środowiska prezentujące bardziej radykalne postawy.

Podsumowania i oceny pielgrzymki prowadziły różne komórki Służby Bezpieczeństwa. Interesującym przykładem jest informacja z 22 czerwca 1979 r. przygotowana przez pion „W” SB, zajmujący się potajemną kontrolą korespondencji. Funkcjonariusze skwapliwie odnotowywali tematy, jakie pojawiały się w prywatnych listach w czasie trwania pielgrzymki. W konkluzjach wskazywano m.in., że piszący starali się nadawać wizycie znaczenie polityczne (pozareligijne) oraz komentowali wypowiedzi o politycznym podtekście. Funkcjonariusze pionu „W” wskazali także na wzmożone ożywienie kolportażu nielegalnych wydawnictw i druków redagowanych przez grupy opozycyjne.

Dużą uwagę zwracano nie tylko na opinie zachodnich polityków i dziennikarzy, ale także na komentarze środowisk opiniotwórczych, artystów, filmowców (m.in. Andrzeja Wajdy), dziennikarzy i pisarzy (m.in. Andrzeja Szczypiorskiego, Pawła

Pliki do pobrania

- Kronika zamierzeń i działań elementów antysocjalistycznych w związku z wizytą papieża w Polsce oraz podejmowanych przedsięwzięć neutralizujących w okresie od 19 do 20 VI 1979 r., IPN BU 0296/216 t.3, s.83-138 (pdf, 9.01 MB)
- Przygotowanie, przebieg i wstępne reperkusje wizyty – pielgrzymki Jana Pawła II w Polsce w dn. 2-10 VI 1979 r. – świetle dokumentów „W” [prelustracja korespondencji, tajne przeglądanie przesyłek krajowych i zagranicznych przez pracowników SB], dokument z 22 VI 1979 r. przygotowany przez Zespół Analiz Biura „W” MSW, IPN BU 0931/5, s.78-87 (pdf, 1.28 MB)
- Tezy Departamentu III MSW z dn. 11 VI 1979 r. dot. zamierzeń i działalności zorganizowanych grup antysocjalistycznych w związku z wizytą papieża w Polsce, IPN BU 0296/216 t.3, s.44-47 (pdf, 720.11 KB)
- Wydarzenia i komentarze [brak daty] związane z wizytą papieża w Polsce.w środowiskach twórczych i artystycznych, IPN BU 0296/216 t.3, s.159-167 (pdf, 1.5 MB)
- Fragment opracowania Problemy wyznań i laicyzacji (2-9 VII 1979 r.) dot. reakcji w prasie polonijnej i emigracyjnej na wizytę Papieża, IPN BU 0713/178, s.110-114v (pdf, 1.68 MB)
- Informacja szefa MSW gen. Czesława Kiszczaka do sekretarza generalnego PZPR Stanisława Kani z dn. 12 VI 1979 r. o sytuacji w Siłach Zbrojnych w związku z wizytą Papieża, IPN BU 2386/21094, s.187-189 (pdf, 413.16 KB)
- Pismo kierownika Grupy Operacyjnej Szefostwa WSW - płka M. Łoskota do szefa Wojskowej Służby Wewnętrznej - gen. Cz. Kiszczaka z dn. 15 VI 1979 r. zawierające sprawozdanie z realizacji kontrwywiadowczo-prewencyjnego zabezpieczenia wojsk w pierwszej połowie czerwca 1979 r. [w związku z wizytą Papieża w 1979 r.] z załącznikami, IPN BU 2386/21087, s. 270-278 (pdf, 2.05 MB) Załączniki: Wykaz [zestawienie statystyczne] osób wojskowych, ich rodzin i pracowników cywilnych prezentujących postawy klerykalne, Zestawienie wyników działalności prewencyjnej, Zestawienie ilościowe pozyskanych źródeł informacji)
- Szyfrogram Departamentu IV MSW do komend wojewódzkich MO z dn. 21 V 1980 r. podpisany przez płka Zenona Płatka dot. przeciwdziałania inicjatywom Kościoła w związku z upamiętnieniem rocznicy I pielgrzymki papieskiej, IPN Sz 00103/152 t. 30, s. 377 (pdf, 386.64 KB)
- Ocena działań resortu spraw wewnętrznych związanych z wizytą Papieża w Polsce, IPN BU 1585/2974, s.17-55

(pdf, 6,71 MB)
Hertza) oraz działaczy katolickich (m.in. Władysława Bartoszewskiego). Warto tu pamiętać, że niektóre wnioski i opinie formułowane przez funkcjonariuszy aparatu represji mogły być stronnicze i tendencyjne, niemniej dobrze oddawały nastrój ówczesnych czasów.

Służba Bezpieczeństwa, szczególnie Departament I MSW, śledziła też opinie Polaków mieszkających za granicą. Dane zgromadzone przez wywiad były wykorzystywane w różnych analizach i ocenach pielgrzymki. W dokumencie „Problemy wyznań i laicyzacji. Z prasy polonijnej i emigracyjnej" skrupulatnie odnotowywano wszelkie nieprzychylne opinie i komentarze. Wspominany dokument nabiera szczególnej wagi, jeśli porównamy go z zamieszczonymi na portalu kopiami prasy polonijnej.

Warto też zwrócić uwagę na analizy i podsumowania sporządzone przez wojskowe organa bezpieczeństwa państwa. Szef Wojskowej Służby Wewnętrznej, gen. Czesław Kiszczak w piśmie do sekretarza generalnego PZPR Stanisława Kani z 12 czerwca 1979 r. zreferował postawy żołnierzy i pracowników cywilnych wojska wobec wizyty papieża. Kiszczak zwracał m.in. uwagę na postawy żołnierzy i ich przygotowanie ideologiczne oraz na pozytywne i negatywne – jego zdaniem – elementy wypowiedzi i wystąpień papieża. Bezpieka wojskowa szczegółowo analizowała postawy żołnierzy, wyłapywała i piętnowała postawy religijne lub nawet życzliwe gesty wobec papieża. Do zbierania informacji na ten temat wykorzystywano liczną sieć tajnych współpracowników. Szef Grupy Operacyjnej Szefostwa WSW płk Marian Łoskot w liście do szefa

WSW, gen. Czesława Kiszczaka, z 15 czerwca 1979 r. szczegółowo opisuje podejmowane działania, przedstawia dane statystyczne dotyczące antysocjalistycznych wystąpień wśród żołnierzy i podejmuje próbę oceny, na ile papieska pielgrzymka mogła wpłynąć na postawy w wojsku.

Komuniści z pewnością obawiali się obudzenia ducha narodu i dalekosiężnych skutków pielgrzymki. W przededniu pierwszej rocznicy pielgrzymki, 21 maja 1980 r., płk Zenon Płatek, zastępca dyrektora Departamentu IV, przesłał wytyczne, by jednostki terenowe SB przewidziane do walki z Kościołem „zaktywizowały pracę operacyjną na odcinku rozpoznania zamierzeń środowisk wyznaniowych" w celu niedopuszczenia do upamiętania papieskiej wizyty i wykorzystania jej do celów politycznych.

Doświadczenia zdobyte podczas operacji „Lato '79" stały się też przedmiotem rozpraw naukowych w instytucjach kształcących kadry komunistycznej bezpieki. W 1983 r. została wydana przez Departament Szkolenia i Doskonalenia Zawodowego MSW praca pt. *Operacja „Lato-79"* pod red. Wiesława Nadwodnego, opisująca pielgrzymkę z perspektywy działań podejmowanych przez organa bezpieczeństwa.

Opis publikacji w Inwentarzu publicznym IPN

Marek Dąbrowski

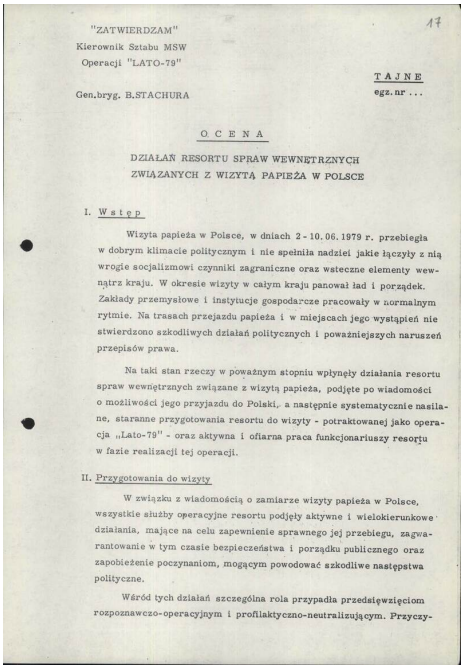

"ZATWIERDZAM"
Kierownik Sztabu MSW
Operacji "LATO-79"

Gen.bryg. B.STACHURA

17

TAJNE
egz. nr ...

O C E N A

DZIAŁAŃ RESORTU SPRAW WEWNĘTRZNYCH
ZWIĄZANYCH Z WIZYTĄ PAPIEŻA W POLSCE

I. W s t ę p

Wizyta papieża w Polsce, w dniach 2 - 10.06.1979 r. przebiegła w dobrym klimacie politycznym i nie spełniła nadziei jakie łączyły z nią wrogie socjalizmowi czynniki zagraniczne oraz wsteczne elementy wewnątrz kraju. W okresie wizyty w całym kraju panował ład i porządek. Zakłady przemysłowe i instytucje gospodarcze pracowały w normalnym rytmie. Na trasach przejazdu papieża i w miejscach jego wystąpień nie stwierdzono szkodliwych działań politycznych i poważniejszych naruszeń przepisów prawa.

Na taki stan rzeczy w poważnym stopniu wpłynęły działania resortu spraw wewnętrznych związane z wizytą papieża, podjęte po wiadomości o możliwości jego przyjazdu do Polski, a następnie systematycznie nasilane, staranne przygotowania resortu do wizyty - potraktowanej jako operacja „Lato-79" - oraz aktywna i ofiarna praca funkcjonariuszy resortu w fazie realizacji tej operacji.

II. Przygotowania do wizyty

W związku z wiadomością o zamiarze wizyty papieża w Polsce, wszystkie służby operacyjne resortu podjęły aktywne i wielokierunkowe działania, mające na celu zapewnienie sprawnego jej przebiegu, zagwarantowanie w tym czasie bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz zapobieżenie poczynaniom, mogącym powodować szkodliwe następstwa polityczne.

Wśród tych działań szczególna rola przypadła przedsięwzięciom rozpoznawczo-operacyjnym i profilaktyczno-neutralizującym. Przyczy-

Ocena działań resortu spraw wewnętrznych związanych z wizytą Papieża w Polsce, IPN BU 1585/2974, s.17-55; cały dokument w załączonym pliku .pdf